

**Česká zemědělská univerzita v Praze
Provozně ekonomická fakulta
Katedra humanitních věd**

**Teze diplomové práce
Lokální politické stranictví v prostředí územní
samosprávy ve městě Ivančice**

Kateřina Sládková

© 2015 ČZU v Praze

1 Souhrn

Hlavním obsahem práce je problematika lokálního politického stranictví v prostředí územní samosprávy. Výzkum je zaměřen na obec – město Ivančice ležící v Jihomoravském kraji (okres Brno-venkov). Cílem práce je v rámci zvoleného tématu pomocí případové studie charakterizovat město Ivančice, identifikovat hlavní aktéry politického procesu v obci a charakter rozhodovacího procesu místní samosprávy. Teoretická část vymezuje základní pojmy jako demokracie, politická strana, komunální volby, dále zahrnuje vymezení teorie koalic. Praktická část popisuje Ivančice, jejich socioekonomickou situaci, vývoj komunálních voleb, místní politické aktéry a podobu místní samosprávy. V závěru praktické části jsou uvedeny výsledky z rozhovorů s místními komunálními politiky.

Klíčová slova: Ivančice, územní samospráva, rozvoj obce, participace občanů, místní spolek, politická strana, volební strana, komunální volby, kandidátní listina, povolební koalice

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Tématem diplomové práce je lokální politické stranictví v prostředí územní samosprávy. Výzkum je zaměřen na vybranou obec – město Ivančice ležící v Jihomoravském kraji. Ivančice byly vybrány především kvůli konzervativnímu přístupu voličů, který není zcela obvyklý a také díky postoji zastupitelů k tvorbě koalice a opozice, který je v Ivančicích, v porovnání s ostatními obcemi stejné velikosti, odlišný. Proto se autorka rozhodla tuto oblast místní samosprávy analyzovat.

Cílem práce je v rámci zvoleného tématu: 1. Charakterizovat hlavní socioekonomické ukazatele obce a vyhodnotit jejich vliv na vývoj a fungování místní samosprávy. 2. Identifikovat aktéry politického procesu v obci (lokální politické subjekty, zájmové skupiny, podnikatelské subjekty apod.), analyzovat jejich vzájemné vztahy a kontextuální faktory (např. historické). 3. Definovat charakter rozhodovacího procesu místní samosprávy na základě analýzy vývoje lokálního stranického systému a komparace výsledků komunálních voleb.

Výzkumná otázka: obecně lze říci, že se v Ivančicích počet kandidátů bez politické příslušnosti v posledních letech zvyšuje.

2.2 Metodika

Ve výzkumu samosprávy (politiky) na lokální (komunální) úrovni rozhodování se uplatňují dva hlavní směry. První upřednostňuje pohled shora a na komunální politiku pohlíží jako na nejnižší patro politiky jako celku. Nezohledňuje však místní specifika. Druhý směr vychází ze základního tvrzení, že komunálních politik je tolik, kolik je obcí. Jeho základem jsou většinou jednotlivé případové studie, na jejichž základě bývají teprve opatrně konstruována zobecňující tvrzení (Balík, 2005:166-167).

Při vypracování práce byl využit výzkumný přístup, jenž se snaží zohledňovat odlišnosti v obsahu a způsobu rozhodování orgánů místní samosprávy v obcích různých velikostí. Práce je postavena jako případová studie. Ke sběru dat jsou využity zejména dvě základní techniky – studium dokumentů a dotazování. Do studia dokumentů byla zařazena kronika města Ivančice, data Českého statistického úřadu a zápisy z jednání zastupitelstva i rady města. S místními komunálními politiky (zastupiteli města) byly provedeny polostandardizované rozhovory, kterých bylo celkem sedm a týkaly se především komunálních voleb v roce 2014 a fungování místní samosprávy, což zahrnovalo i povolební vyjednávání či způsob jednání zastupitelstva. Dále byl proveden rozhovor se současným zastupitelem, který stál u místní politické změny po roce 1989. Seznam otázek pokládaných při rozhovorech uveden v Příloze č. 1. Všem respondentům byla přislíbena anonymita, proto nejsou v práci uvedeni jmenovitě a nejsou zde uvedeny přepisy rozhovorů, ale pouze seznam otázek.

V průběhu práce byly také použity další metodologické postupy, především komparace. Autorka porovnávala zejména socioekonomická data, detaily volebních výsledků za uvedená období a další volební ukazatele.

Celá práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou část (neboli literární rešerši) a praktickou část. V teoretické části jsou vymezeny základní problematiky – demokracie, sestavování kandidátních listin, politická strana, komunální volby v ČR, lokální politické

stranictví, teorie koalic, participace občanů, obec, občané, zastupitelstvo, starosta, obecní úřad a podobně. Při vypracování této části bude použita analýza odborné literatury.

Praktická část se zaměřuje na charakteristiku města, lokální politické stranictví v Ivančicích po roce 1918, dále situace ve městě po roce 1989, výsledky a dopad komunálních voleb za rok 2014. Část práce je také věnována analýze počtu „nepolitických hnutí“ v závislosti na počtu politických stran v komunálních volbách (vývoj sledovaný za posledních deset let). Byla zde rovněž rozebrána politická participace občanů, a jak již bylo zmíněno, tak v průběhu celé práce jsou čerpány informace z výsledků rozhovorů s nově zvolenými zastupiteli.

3 Výsledky a závěry

Podle socioekonomické situace lze Ivančice hodnotit jako obec s kvalitní občanskou vybaveností. I když se zde vyskytují určité nedostatky, zástupci města jsou s nimi srozuměni a vyvíjí snahu k jejich odstranění a zlepšení situace.

V rámci analýzy samosprávy v Ivančicích se ukázalo, že zde sice působí parlamentní strany, ale místní organizace těchto stran se zde často ani nevyskytují. Pokud zde přece jenom taková organizace je, tak má nízký počet členů. Zastupitelé dávají větší přednost účasti v místních sdruženích a spolcích. V souvislosti s parlamentními stranami se nabízí i jejich prolínání do místní samosprávy, to se ale neděje a stranické zájmy se při jednání zastupitelstev neobjevují. Zastupitelé jednájí pouze podle potřeb obce a ideologie parlamentních stran se dostávají do pozadí.

Průběh posledních šesti volebních období byl zaznamenán v analýzách různých skutečností. Bylo zjištěno, že za posledních deset let vzrostl počet zastupitelů bez politické příslušnosti. Dále se měnila příslušnost ostatních zastupitelů i kandidátů k různým politickým stranám. I v Ivančicích se tedy potvrdil trend růstu počtu nezávislých kandidátů.

Při bližším zkoumání voleb a jejich subjektů byly zaznamenány celorepublikové trendy. V letech, kdy vznikaly nové parlamentní strany, které měly úspěch u voličů, se tyto stejné strany vyskytly i v ivančických komunálních volbách. U místních voličů ovšem neplatilo pravidlo úspěchu nováčků. Takže nastávaly i situace, kdy se určitý politický subjekt vyskytl v komunálních volbách pouze jednou a po neúspěchu už svoji snahu neopakoval. Na druhou stranu se zde vyskytují politické strany, které mají v Ivančicích tradici a voliči nacházejí jejich kandidátní listinu v každých volbách. I v případě těchto stran se však objevuje trend nestranných kandidátů. V průběhu let se i v rámci takových stran měnil počet jejich straníků i kandidátů bez politické příslušnosti. Bylo totiž zjištěno, že kandidáti bez politické příslušnosti zaznamenávají obvykle ve volbách větší úspěch. Proto se lídři snaží složit svoji kandidátní listinu jak ze členů stran, tak i z kandidátů bez politické příslušnosti.

V případě tvorby kandidátních listin se v Ivančicích dbá na vyvážený poměr mužů a žen, straníků a nestraničů, na přítomnost občanů z různých profesí i na všeobecnou známost. S tím souvisí i pasivní volební účast, která v posledních deseti letech kolísala, ale vesměs klesá. Občanů, kteří se v Ivančicích zajímají o politické dění, je většina, ale když dojde na aktivní účast, tak nikdo nemá zájem. Proto je i náročné vybrat patnáct členů na kandidátní listinu.

Aktivní volební účast v Ivančicích kopíruje celorepublikový klesající trend. Tato skutečnost je alarmující, protože občané by měli mít zájem na utváření a zlepšování podmínek svého města.

Za posledních deset let se částečně změnila i volební preference v Ivančicích. Tyto změny ale probíhaly průběžně a voliči se většinou rozhodovali jen mezi několika politickými subjekty. Funkci starosty v tomto časovém úseku vykonávali pouze tři občané¹, což značí určitou konzervativnost ivančických občanů. S tím souvisí i skladba zastupitelstva, kde se občas objeví naprostí nováčci, kteří s funkcí zastupitele nemají žádné

¹ Do posledního volebního období (2010 – 2014) to byli občané dva (Roman Sládek a Vojtěch Adam), až v roce 2014 byl zvolen starostou někdo jiný.

zkušenosti, ale mají zájem na fungování města. Jsou tu ovšem i tací, kteří v komunální politice vykonávají různé funkce už od roku 1990.

V Ivančicích se po každých komunálních volbách tvoří koalice a opozice již tradičně. Jelikož se hlavní představitelé radnice moc často nemění, tak se neliší ani zastupitelé. Už předem je tedy dané, kdo s kým utvoří koalici a kdo zůstane v opozici. Po dobu čtrnácti let zastupovali Ivančice pouze dva starostové (Sládek, Adam), kteří podle toho představovali koalici nebo opozici. Pravidlem bývá, že hlavní jádro dělení vychází z pravicového či levicového zaměření politické strany, následně se přidávají spolupracující kandidátní listiny či nevyhranění kandidáti. V letech 1994, 1998 a 2010 byl dokonce jeden člen opozice v radě města. Tím se ovšem nestává členem koalice, ale svoji funkci radního vykonává pouze pro větší rozložení odpovědnosti za kroky a rozhodnutí rady. Při jednání zastupitelstva je velmi zřetelné, který zastupitel představuje koalici a který opozici. Členové koalice totiž ve většině případů hlasují spolu a opozice je většinou jednohlasně proti (nebo se zdrží hlasování). Toto pravidlo ale neplatí pro všechny případy – když se celé zastupitelstvo domluví na problematice, jejíž řešení je schůdné pro všechny, tak hlasují téměř všichni shodně.

S tvorbou koalice souvisí i koaliční schůzky či pracovní schůzky zastupitelstva. Na takových setkáních se projednávají aktuální problémy města či program následujícího zastupitelstva. Pracovních schůzek zastupitelstva se ve velké míře účastní všichni zastupitelé a probíhají zde domluvy na jednotlivých bodech veřejného jednání zastupitelstva.

V jedné z úvodních částí této práce byla položena výzkumná otázka: „Obecně lze říci, že se v Ivančicích počet kandidátů bez politické příslušnosti v posledních letech zvyšuje“. V rámci analýzy zastupitelů dle politické příslušnosti v posledních deseti letech byla tato skutečnost potvrzená. Počet kandidátů bez politické příslušnosti rostl i v rámci jednotlivých politických stran, které se ve volbách vyskytovali. V Ivančicích tedy přetrvává trend, že u voličů mají větší úspěch nestraníci a lídři kandidátních listin se jím řídí.

4 Výběr ze seznamu použitých zdrojů

Knižní zdroje

- BALÍK, S. *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností: koalice, voličské vzorce a politické strany na místní úrovni v letech 1994-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. 387 s. ISBN 978-80-7325-144-4
- BUBENÍČEK, V. ČMEJREK, J. ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru. Specifika politického života v obcích ČR*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3061-5.
- ČMEJREK, J. *Obce a regiony jako politický prostor*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. 165 s. ISBN 978-80-87197-00-4
- FIALA, P. STRMISKA M. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister&Principal, 1998. 263 s. ISBN 80-85947-31-5.
- KATZ, R. MAIT, S. (EDS.) (1994). *How Parties Organize. Change and Adaptation in Party Organizations in Western Democracies*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.

Ústní sdělení

- Rozhovor č. 1 ze dne 9.1.2015 – zastupitel za NEZÁVISLÉ
- Rozhovor č. 2 ze dne 15.1.2015 – zastupitel za Stranu soukromníků
- Rozhovor č. 3 ze dne 20.1.2015 – zastupitel za ANO 2011
- Rozhovor č. 4 ze dne 4.2.2015 – zastupitel za KDU-ČSL
- Rozhovor č. 5 ze dne 12.2.2015 – zastupitel za KSČM
- Rozhovor č. 6 ze dne 17.2.2015 – zastupitel za ODS
- Rozhovor č. 7 ze dne 20.2.2015 – zastupitel za Sdružení a pol. hnutí STAN a NK
- Rozhovor č. 8 ze dne 24.2.2015 – zastupitel za ČSSD